

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ – ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ

Докторске академске студије

ИЗВЕШТАЈ КОМИСИЈЕ ЗА ОЦЕНУ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ ЗА ОЦЕНУ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

1.1. ДАТУМ И ОРГАН КОЈИ ЈЕ ИМЕНОВАО КОМИСИЈУ

Одлуком бр. 923/1, донетом на седници одржаној дана 9. 4. 2026, Наставно-научно веће Филолошког факултета Универзитета у Београду образовало је Комисију за оцену докторске дисертације докторанда **Теодоре Тодорић Милићевић** под насловом „Брак и материнство у часопису *Женски покрет (1920–1938)* и у прози књижевница у Краљевини СХС/Југославији”, урађену под менторским руковођењем др **Ане Коларић**.

1.2. САСТАВ КОМИСИЈЕ ЗА ОЦЕНУ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

1. ПРЕДСЕДНИК КОМИСИЈЕ

Име и презиме: Дуња Душанић

Звање: ванредна професорка

Ужа научна област: наука о књижевности

Датум избора у звање: 12. 7. 2022.

Установа на којој је запослен: Филолошки факултет, Универзитет у Београду

2. ЧЛАН КОМИСИЈЕ

Име и презиме: Станислава Бараћ

Звање: виша научна сарадница

Ужа научна област: наука о књижевности

Датум избора у звање: 20. 6. 2025.

Установа на којој је запослен: Институт за књижевност и уметност, Београд

3. ЧЛАН КОМИСИЈЕ

Име и презиме: Катарина Лончаревић

Звање: ванредна професорка

Ужа научна област: студије рода

Датум избора у звање: 12. 7. 2022.

Установа на којој је запослен: Факултет политичких наука, Универзитет у Београду

4. ЧЛАН КОМИСИЈЕ

Име и презиме: Јелена Милинковић

Звање: виша научна сарадница

Ужа научна област: наука о књижевности

Датум избора у звање: 22. 3. 2023.

Установа на којој је запослен: Институт за књижевност и уметност, Београд

II ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ

Име (име једног родитеља) презиме:	Теодора (Мира) Тодорић Милићевић
Датум и место рођења:	6. октобар 1990, Травник, Босна и Херцеговина
Наслов мастер рада:	„Тражење себе у очима другог: превазилажење кризе идентитета у Кини и Енглеској почетком двадесетог века“
Датум одбране мастер рада:	6. октобар 2014.
Установа где је одбрањен мастер рад:	Филолошки факултет, Универзитет у Београду
Научна област из које је стечено академско звање мастера:	Култура

III СПИСАК НАУЧНИХ И СТРУЧНИХ РАДОВА који су објављени или прихваћени за објављивање у оквиру рада на докторској дисертацији

1. Sorescu-Marinković, Annemarie & Teodora Todorčić Milićević, „Vulnerable Languages in Apocalyptic Landscapes: An Ecolinguistic Analysis of the Linguistic Landscape in Eastern Serbia“, in *Apocalyptic Ecolinguistics: Language, Landscape, and Ecoanxiety in the Age of Climate Crisis*, Emil Tangham Hazelhurst & Declan Lloyd (eds.). (Bloomsbury Publishing, 2026). [in print]
2. Todorčić Milićević, Teodora, „Odgovor humanističkih nauka na nove tehnologije: da li će mašinsko učenje promeniti časove jezika i književnosti?“, u *Horizonti budućnosti: antropološki i drugi naučni pristupi / Horizons of the Future: Anthropological and Other Scientific Approaches*, Bojana Bogdanović i Kristijan Obšust (ur.). (2023), pp. 143–158.
3. Todorčić Milićević, Teodora, „Materinstvo i mir u časopisu *Ženski pokret* (1920–1938)“, *Genero: časopis za feminističku teoriju i studije kulture*, vol. 26, br. 1 (2022), pp. 81–100, DOI: [10.18485/genero.2022.26.1.4](https://doi.org/10.18485/genero.2022.26.1.4)
4. Todorčić Milićević, Teodora, “The Humanities at a Crossroads: Challenges and Prospects in the (Post-)COVID-19 World”, *Slavia Meridionalis*, vol. 22, br. 1 (2022), Article 2695, DOI: <https://doi.org/10.11649/sm.2695>

5. Todoric Milićević, Teodora, „O samohranim majkama i vanbračnoj deci u časopisu *Ženski pokret* (1920–1938)“, у Женски покрет (1920–1938): зборник радова, Јелена Милинковић и Жарка Свирчев (ур.) (Београд: Институт за књижевност и уметност, 2021), стр. 277–289.
6. Тодорић Милићевић, Теодора, „Сусрет дигиталних технологија и хуманистике – нова платформа и сајт часописа *Књиженство*“, *I Међународна научна конференција Дигитална хуманистика и словенско културно наслеђе* (Београд: Савез славистичких друштава Србије : Филолошки факултет Универзитета у Београду, 2021), вол. 1, бр. 1, чланак број 8, стр. 95–102. DOI: https://doi.org/10.18485/mks_dh_skn.2021.1.ch8
7. Todoric Milićević, Teodora, „Od ulice do učionice: feministička teorija i aktivizam u 1990-im i 2000-im“, *Genero: časopis za feminističku teoriju i studije kulture*, vol. 23, br. 1 (2019), str. 197–216. DOI: <https://doi.org/10.18485/genero.2019.23.1.9>.
8. Todoric Milićević, Teodora, „Komparativna analiza odnosa između očeva i sinova u dramama *Oluja* Cao Jua i *Gospoda Glembajevi* Miroslava Krležе“, *Philologia*, vol. 17, br. 17 (2019), str. 53–61. DOI: <https://doi.org/10.18485/philologia.2019.17.17.5>.
9. Тодорић Милићевић, Теодора, „Линг Шухуа – будоарска списатељица или феминисткиња“, *Књиженство: часопис за студије књижевности, рода и културе*, вол. 9, бр. 9 (2019), чланак број 7. DOI: <https://doi.org/10.18485/knjiz.2019.9.9.7>
10. Dojčinović, Biljana, Jelena Arandžević, Minja Bujaković, Radojka Jevtić, Mina Marković, Marina Milošević & Teodora Todoric Milićević, “Annotated Bibliography of Journals and Books on Gender Issues in Serbia 1991–2003.“ *Knjiženstvo: časopis za studije književnosti, roda i kulture*, vol. 8. (2018). DOI: <https://doi.org/10.18485/knjiz.2018.8.8.10>.

IV НАСЛОВ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

„Брак и материнство у часопису *Женски покрет* (1920–1938) и у прози књижевница у Краљевини СХС/Југославији“

V ПРЕДМЕТ И ЦИЉ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

Предмет истраживања докторске дисертације „Брак и материнство у часопису *Женски покрет* (1920–1938) и у прози књижевница у Краљевини СХС/Југославији“ били су критичко-теоријски и књижевни текстови који су настали у периоду између два светска рата (1918–1941), а који су се бавили браком и материнством као друштвеним, политичким и културним проблемом, те као књижевном темом. Истраживање је обухватило критичко-теоријске текстове, као и књижевне прилоге и књижевну критику објављене у часопису *Женски покрет*. Поред тога, узета је у обзир и изабрана проза коју су сараднице *Женског покрета* објавиле изван овог часописа.

Женски покрет је излазио у Краљевини СХС/Југославији у континуитету од 1920. до 1938. године. Реч је о првом и најдуговечнијем јасно профилисаном феминистичком часопису на простору Краљевине СХС/Југославије, званичном гласилу Друштва за просвећивање жене и заштиту њених права (Женског покрета). Власница часописа је била Милица Дедијер, а уреднице, које су се смењивале током 18 година излажења, биле су: Зорка Каснар, Катарина Богдановић, Милева Б. Милојевић, Вера Јовановић, Алојзија Штеби и Даринка Стојановић. Поред споменутих уредница, за *Женски покрет* су писале Ружа Стојановић, Исидора Секулић, Делфа Иванић, Милица Јанковић, Јулка Хлапец-Ђорђевић, Паулина Лебл-Албала, Ксенија Атанасијевић, Јованка Хрваћанин, Милева Петровић, Зорка Јанковић, Лепосава Петковић, Милица Костић Селем, Десанка Цветковић, Милица Влајић, Вера Кићевац, као и Јаша Продановић, Хасан Ребац, Ђорђе Тасић, Милош Поповић и други.

Истраживање је показало да су брак и материнство били међу најзначајнијим темама током свих година излажења часописа, док се однос према овим темама мењао у зависности од личних уверења ауторки и аутора, као и од друштвено-политичког контекста. Књижевна дела која су тематизовала брак и материнство делом су заступала идеје које су биле актуелне у то време, а о којима читамо у *Женском покрету*, а делом су отварала простор за исказивање другачијих ставова.

Циљ докторске дисертације био је да анализира дискурсе о браку и материнству у критичко-теоријским и књижевним текстовима који су настали у међуратном периоду. Прво су анализирани ставови о браку и материнству у критичко-теоријским текстовима у *Женском покрету*. Потом су ти ставови упоређени с онима који се јављају у прозним делима која су објављена или тумачена у *Женском покрету*, или која су написале сараднице овог часописа, али су их објавиле независно од часописа.

VI ОСНОВНЕ ХИПОТЕЗЕ ИСТРАЖИВАЊА ДИСЕРТАЦИЈЕ

1. Ставови о браку и материнству у часопису *Женски покрет* нису били униформни. У часопису је било сукоба између традиционалних и либералних схватања, нарочито када је реч о абортусу и слободној љубави. Бројне противречности у дискурсу часописа могу се видети првенствено као резултат неслагања око стратегија феминистичког политичког деловања, али и идеолошких разлика међу најистакнутијим југословенским феминистичким фигурама.

2. Књижевност је имала значајан потенцијал за исказивање другачијих ставова о браку и материнству и успевала је да осветли неке контрадикторности у феминистичком дискурсу у критичко-теоријским текстовима у часопису *Женски покрет*.

3. Тематизација брака и материнства обично указује на сукоб између ставова о законским регулативама и моралу. С једне стране, феминисткиње су се бориле за измене дискриминаторних закона, као на пример у случају ванбрачне деце и самохраних мајки. С друге стране, исте феминисткиње су често, мање или више прикривено, осуђивале ванбрачне везе.

4. Материнство није радикално преиспитано на страницама часописа, те је до краја излажења часописа истрајало доминантно схватање да је улога мајке примарна улога жене. Наглашавајући ту улогу, часопис је често имао помирљив тон и настојао је да ублажи неке потенцијално радикалније захтеве (на пример, захтев за безусловно право на абортус).

VII КРАТАК ОПИС САДРЖАЈА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

Поред Увода и Закључка, дисертација „Брак и материнство у часопису *Женски покрет* (1920–1938) и у прози књижевница у Краљевини СХС/Југославији“ садржи пет поглавља.

У првом поглављу је дат друштвено-историјски и теоријско-методолошки оквир. Брак и материнство се посматрају као друштвено-културни конструкти, што значи да се у анализи не третирају као приватне или *природне* категорије. Истраживање првенствено комбинује приступе интелектуалне историје и историје емоција, узимајући у обзир специфичност грађе – теоријске текстове објављене у *Женском покрету* и књижевна дела која су написале жене. Та комбинација омогућава да се брак и материнство у међуратном периоду у Краљевини СХС/Југославији протумаче као правни, морални и афективни појмови.

Друго поглавље контекстуализује период у којем је деловао Женски покрет. Прво је дат кратак осврт на женска хуманитарна и патриотска друштва, која су била активна крајем 19. и почетком 20. века, а која су наставила да раде и у међуратном периоду. Криза Женског покрета тридесетих година која је резултовала сарадњом либералних феминисткиња с комунистичком омладином отвара питање континуитета у феминистичкој мисли и заједничкој борби за права која су остварена после Другог светског рата. Потом је дат опис *Женског покрета*, представљене су уредничке политике и описана је позиција и функција књижевности у овом часопису.

Треће поглавље бави се идеалом брака и ограничењима у његовом достизању. Феминисткиње су одређивале брак као складан однос два комплементарна сапутника заснован на слободном избору партнера према симпатијама које у браку прерастају у љубав. Остварење тог брачног идеала, међутим, било је условљено правним и друштвено-културним ограничењима у погледу слободног избора. Тај избор повремено су покушавале да ограниче и саме феминисткиње: с једне стране су се бориле за либерализацију неких права, док су, с друге, у неким ситуацијама покушавале да наметну рестрикције у погледу тога ко има права да се венчава и заснива породицу.

Тема четвртог поглавља јесте слободна љубав, која укључује како сексуалне односе изван брака тако и ванбрачно зачеће и самохрано материнство. Ове теме најјасније осликавају тензију између феминистичких тежњи да заштите жене и да им помогну у ситуацијама кад их је цело друштво осудило и одбацило, те дубоке укоренености патријархалног морала на који ни саме нису биле имуне.

Материнство, које је доминантна тема последњег поглавља ове дисертације, представљено је као политичко питање. Тражење политичких, грађанских и радних права на основу материнства било је мач с две оштрице и ограничења ове тактике показала су се већ у међуратно доба. Свако потпоглавље у петом поглављу бави се бар једном контрадикцијом с којом су се сусретале феминисткиње које су биле наклоњене матернализму.

VIII ОСТВАРЕНИ РЕЗУЛТАТИ И НАУЧНИ ДОПРИНОС ДИСЕРТАЦИЈЕ

Докторска дисертација „Брак и материнство у часопису *Женски покрет* (1920–1938) и у прози књижевница у Краљевини СХС/Југославији“ остварила је очекиване резултате задате још на почетку вишегодишњег истраживања. Циљ докторске дисертације био је да анализира дискурс о браку и материнству у критичко-теоријским и књижевним текстовима који су настали у међуратном периоду, с фокусом на текстове објављене у *Женском покрету*, као и на књижевне текстове које су сараднице овог часописа објавиле изван часописа.

Теодора Тодорић Милићевић истражила је и подробно анализирала обимну примарну грађу. Значајно познавање књижевне продукције види се чак и у такозваним пратећим елементима главног текста, односно фуснотама, у којима Тодорић Милићевић указује на бројна књижевна дела која је прочитала, а која нису нужно анализирана у главном тексту. Овакав обухват, као и темељно познавање ширег друштвеног и културног контекста, омогућили су јој да суверено разматра проблем брака и материнства у међуратном периоду, као и сложен однос који су феминисткиње имале према овом проблему.

Теодора Тодорић Милићевић је показала изузетно познавање релевантне литературе, како у домаћој науци, тако и шире. Она исправно дефинише брак и материнство као политичке, културне и друштвене појмове, те се због тога у анализи различитих дискурса брака и материнства ослања на интердисциплинарни приступ. У првом плану нашле су се дисциплине и области које су међусобно идејно блиске, попут студија културе, интелектуалне историје, студија рода, историје емоција, студија периодике и науке о књижевности. Међутим, научни допринос ове дисертације видљив је пре свега у студијама (женске и феминистичке) периодике, као и у (женској) интелектуалној историји. Може се рећи да је најзанимљивија и најиновативнија употреба интелектуалне историје и историје емоција у разумевању појмова брака и материнства, као и њихових реартикулација и реформулација током историје, па још у различитим контекстима. У том погледу, Теодора Тодорић Милићевић показала је висок степен рефлексije. Такође, важно је и инсистирање на односу између интелектуалне историје, рода и књижевности.

Треба истаћи и нијансирана тумачења бројних контрадикторности унутар феминистичког дискурса о браку и материнству, то јест, свест о томе да се радило о различитим феминистичким становиштима, те да су идеје о браку и материнству биле резултат полемика и преговора, а не пуког консензуса. Тумачења која је Теодора Тодорић Милићевић понудила у дисертацији могу да наведу савремене читатељке и читаоце да се запитају о идеји брака и материнства данас, као и о бројним, неретко супротстављеним, дискурсима о тим појмовима, од либералних до конзервативних, од есенцијалистичких до конструктивистичких и тако даље.

Коначно, поред тога што основна тема ове докторске дисертације превазилази временске и националне оквири, односно *увек и свуда* јесте битна, сигурност у писању и јасност у изражавању допринели су да се ова дисертација чита са великим интересовањем, али и интелектуалним узбуђењем.

IX ПРОВЕРА ОРИГИНАЛНОСТИ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

На основу *Правилника о поступку провере оригиналности докторских дисертација које се бране на Универзитету у Београду* и налаза у извештају из програма *iThenticate*, којим је извршена провера оригиналности докторске дисертације „**Брак и материнство у часопису Женски покрет (1920–1938) и у прози књижевница у Краљевини СХС/Југославији**“ аутора **Теодоре Тодорић Милићевић**, констатовано је да утврђено подударње текста износи 14%.

Овај степен подударности последица је употребе цитата, личних имена, библиографских података о коришћеној литератури, тзв. општих места и података, што је у складу са Чланом 9. Правилника.

На основу изнетог, а у складу са ставом 2 Члана 8. *Правилника о поступку провере оригиналности докторских дисертација које се бране на Универзитету у Београду*, извештај указује на оригиналност докторске дисертације, те се прописани поступак припреме за њену одбрану може наставити.

X ЗАКЉУЧАК И ПРЕДЛОГ

Комисија за оцену докторске дисертације констатује да је дисертација „Брак и материнство у часопису *Женски покрет* (1920–1938) и у прози књижевница у Краљевини СХС/Југославији“ кандидата Теодоре Тодорић Милићевић оригинално и самостално научно дело и да су се стекли услови за њену јавну одбрану.

Комисија стога предлаже Наставно-научном већу Филолошког факултета Универзитета у Београду да прихвати с позитивном оценом Извештај о оцени докторске дисертације под насловом „Брак и материнство у часопису *Женски покрет* (1920–1938) и у прози књижевница у Краљевини СХС/Југославији“, коју је урадио кандидат Теодора Тодорић Милићевић под менторством др Ане Коларић и да је, у складу са прописима, упути Већу научних области друштвено-хуманистичких наука Универзитета у Београду на разматрање.

ПОТПИСИ ЧЛАНОВА КОМИСИЈЕ:

1. _____
др Дуња Душанић
председник Комисије

2. _____
др Станислава Бараћ
члан Комисије

3. _____
др Катарина Лончаревић
члан Комисије

4. _____
др Јелена Милинковић
члан Комисије

5. _____
др Кликните да бисте почели унос текста.
члан Комисије